

# UN SPECTACOL-SENTIMENT

**NU POȚI TRECE CU CAPUL PRIN ZID (MAMA)** de Stanislaw Ignacy Witkiewicz ● **TEATRUL NAȚIONAL DIN CLUJ-NAPOCA** ● **Data reprezentației: 8 decembrie 1996** ● **Regia: Anca Bradu Panazan** ● **Scenografia: Lia Maria Vasilescu** ● **Mișcarea scenică: Mălina Andrei** ● **Distribuția: Silvia Ghelan (Janina Węgorzewska), Dorin Andone (Leon Węgorzewski), Viorica Mischilea (Zofia Plejtus), Maria Seleș (Josefa, baroană de Obrock), Ion Marian (Joachim Cieleciewicz), Petre Băcioiu (Apolinari Plejtus), Ioan Isaiu (Lucyna Beer), Frederik Slavici (Beski), Mihai Comănici (Alfréd, conte de La Tréfouille), Irina Wintze (Wojciech de Pokoryka-Pecherziewicz), Carmen Culcer (Dorota), Vasilica Stamatin (O tânără necunoscută), Rusalin Bîrlea (Un tânăr necunoscut).**

Am mai avut ocazia să observ înclinația regizoarei Anca Bradu-Panazan pentru spectacolul-eseu, pentru spectacolul-demonstrație. O rapidă trecere în revistă a montărilor ce-i poartă semnătura – de la **Cimitirul păsărilor** la **Cameristele**, de la **Tyl Ulenspiegel** la **Astă-seară se improvizează** – dovedește că tânăra regizoare a optat pentru texte ce vin în întâmpinarea unei atare înclinații, dar și că Anca Bradu-Panazan a pornit în carieră fără complexe, fără a-și acorda o perioadă de grație în care „să-și facă mâna” pe

partituri mai puțin pretențioase. Rezultatele nu au fost întotdeauna pe deplin convingătoare. Li s-au asigurat respectivelor piese veșminte scenice de o bogată teatralitate care însă, prea adesea, își era suficientă sieși, cantonând spectacolele în zona ilustrativismului vizual, supralicând planul expresiei și neglijându-l pe cel al conținutului. Tentația pentru calofilie, pentru elaborarea de „fotograme” elegante, tocmai bune de pus într-un album, pentru ceremonialuri ample nu a fost însoțită și de capacitatea de a institui o ordine dramatică înzeestrată cu dinamism, cu miez și combustie și, uneori, cu coerență.


Cum piesa **Mama** a polonezului Stanislaw Ignacy Witkiewicz se înscrie în seria acelor lucrări prin care dramaturgul (deopotrivă pictor și romancier) a încercat să elibereze teatrul de constrângerile considerate perimate ale logicii și cauzalității, scoțând relatarea de sub dominația curgerii temporale firești, în favoarea **flash-back**-ului generator de ambiguitate și subordonând aceeași relatare interesului pentru introspecția în adâncimile pervertite ale unor psihologii abisale, erau suficiente premise pentru ca întâlnirea tinerei regizoare cu un text care i se potrivește să reprezinte pentru ea și pentru Naționalul clujean șansa unui spectacol de ținută profesională. Șansa a fost în bună măsură fructificată. Pentru că în repertoriul teatrului mai figurează două spectacole cu titluri asemănătoare (**Regina Mamă și Mater**), spre a se evita o eventuală confuzie a fost preferat

titlul **Nu poți trece cu capul prin zid**, ce reprezintă o replică fundamentală din piesă, semnificativă pentru substratul ei metafizic.

Căutând precipitat „forma pură”, eliberată de încorsetata „geometrie euclidiană”, Witkiewicz a dat prin **Mama** o piesă în care sondează, printr-o suită de **tablouri** (reflex oare al preocupărilor sale de pictor?), abisul interior al unor personaje ce cad victimă, din cauza fragilității constitutive, loviturilor vieții, labilității morale, ori, mânate de o curiozitate maladivă, unor otrăvuri precum alcoolismul, drogul, prostituția, perversiunea sexuală. Witkiewicz recurge la formula discursivă spre a surprinde în secvențe penetrante oameni captivi propriilor patimi și neputințe, înfrânți și întemnițați, oameni căutători de absolut pe căi oculte și care, o dată confrunțați cu eșecul, nu mai au decât soluția sinuciderii.

Cred că respectiva formulă discursivă a favorizat-o pe Anca Bradu-Panazan, care a avut astfel prilejul de a edifica nu un spectacol-acțiune (specia, cel puțin pentru moment, fie că nu o tentează, fie că nu-i este la îndemână) ci un spectacol-sentiment. Acesta fiind genul, e clar că la respectivul sentiment poți adera sau nu. Decorul, în compunerea căruia se regălesc intens uzitata, dar și funcționala construcție geometrică a „pâlniei”, precum și etajarea de tipul „scară în scară”, decor conceput de Lia Maria Vasilescu, i-a îngăduit regizoarei să elaboreze imagini care transmit neliniște,



 **Dorin Andone și Silvia Ghelan în Nu poți trece cu capul prin zid de Witkiewicz la Cluj (regia: Anca Bradu-Panazan)**



# FUM SFÂNT

**PARACLISERUL de Marin Sorescu**  
● **TEATRUL NAȚIONAL DIN BUCUREȘTI**  
● **Data reprezentației: 31 ianuarie**  
**1997** ● **Regia: Felix Alexa** ●  
**Scenografia: Diana Ruxandra Ion** ●  
**Interpretează: Damian Crășmaru.**

Piesa **Paracliserul** de Marin Sorescu este o transfigurare poetică a mitului constructor din „Meșterul Manole”. Indecis între lumea laică și cea sacerdotală cum este un paracliser, personajul sorescian e și el un constructor care încearcă virtuțile unui material la rândul său indecis, între duh și materialitate: fumul. Iar edificiul lui este unul al timpului care sacralizează tot ceea ce îi rezistă. Pentru că fumul pe care paracliserul se străduiește să-l așeze pe lespezile și murii unei biserici noi e urma de sacralitate pe care timpul o lasă ca efigie a permanenței spiritului în istorie. Paracliserul lui Sorescu condensează în experiența lui lirică **inițierea** care-l va sprijini să-și isprăvească lucrarea: va arde el însuși, în chip de lumânare (rug) pentru propriul suflet. Dacă pentru Meșterul Manole (în versiunea blagiană) proiecția în obiectual a construcției sale a fost prilej de secătuire a ființei (el se sinucide din disperare), pentru paracliserul lui Marin Sorescu edificiul de umbre și spirit dă sacrificiului și inițierii un sens care le cuprinde deopotrivă, al mântuirii.

Mă bucur neșus că Felix Alexa s-a gândit să monteze **Paracliserul**. El citește într-un mod personal poemul și vede în personajul paracliserului, o dată cu actorul Damian Crășmaru, un duh

expresionist, frământat de o ardere interioară mistuitoare. Damian Crășmaru intră în scenă cu pecețile suferinței pe chip și rostește fiecare cuvânt cu reflexivitate gravă, pentru care se macină parcă tot trupul. Soluțiile regizorale sunt elegante, în maniera deja proprie lui Felix Alexa. Ele se bizuie și pe emoția și frumusețea de care se încarcă spațiul scenografic imaginat de Diana Ruxandra Ion. Renunțând la scena arderii veșmintelor, în final, căderea schelelor îl abandonează pe paracliser într-o imponderabilitate de sfânt al cărui chip a rămas parcă în memoria altarului. Este momentul cel mai tulburător din spectacol.

Idea stranie a afumării unei biserici noi deschide o dilemă de reprezentare și de raportare la scriitura soresciană. Criticii vorbesc despre intruziunea absurdului, pentru că citesc piesa din perspectiva dramaticului. **Paracliserul** este însă, deopotrivă, un poem, și atunci putem vorbi despre un imago liric în care absurdul nu-și mai găsește loc. Felix Alexa și Damian Crășmaru optează pentru perspectiva dintâi și văd în paracliser un suflet exaltând trăiri mistice până la hotarul nebuniei. Gravitatea personajului atinge adeseori paroxismul. Din cealaltă perspectivă, cea lirică, paracliserul, asemeni lui Iona, ar fi rostit fără gravitate lucruri grave, lăsând și ironia limbajului să se insinueze. Eu cred că aventura personajelor soresciene în dramă este mai înainte de toate o aventură a vorbelor și mai puțin una a destinelor. Ce face paracliserul? Meditează, filosofează? Mai degrabă **se vorbește** pe sine, sporovăiește, cuprins,

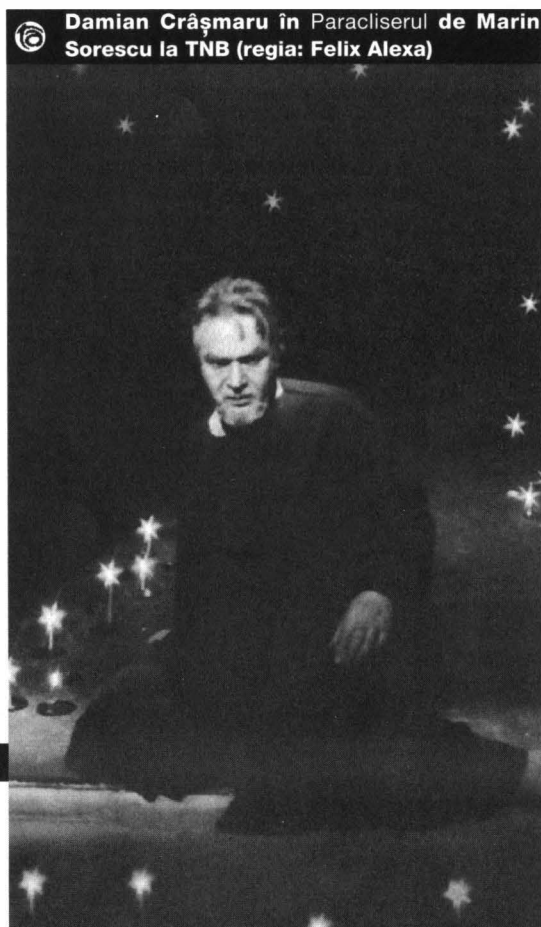
ca și Iona, de o beție lirică. Inițierea nu urmărește o cale a conceptelor, ci una dezordonată, lirică, plină de paradoxuri. Vorbele fac piruete grațioase, se zbenzguie, aruncând personajul într-o ambiguitate care te oprește să dezlegi tragicul de bucuria jocului. Pentru Damian Crășmaru, paracliserul este tragic de la un capăt la altul al monologului. El fixează un personaj memorabil prin forța de a crește moment cu moment tensiunea zbuciumului său mistic. În spectacolul lui Felix Alexa câștigăm, așadar, imaginea pregnantă și credibilă a unui personaj, dar rămânem și cu nostalgia jocului liric (uneori atât de histrionic) al vorbelor.

■ **SEBASTIAN-VLAD POPA**

apăsare nefirească, decadență, disperare. Izolarea relativă a respectivelor imagini nu e resimțită ca un defect pentru că, așa cum spuneam, relatarea nu se supune, din scriitură, exigențelor timpului vectorial.

Rolurile principale și-au aflat interpreți pe măsură. Silvia Ghelan desenează cu autoritate o Janina Wegorzewska decrepită, ruinată fizic, robită alcoolului și în care cu greu mai poate fi identificată femeia voluntară de odinioară, silită să-și întreprină familia din „lucrul său manual”. Dezamăgirile de tot felul, dar mai cu seamă spulberarea iluziilor în privința idealizatului fiu Leon au transformat personajul într-un chip și un trup pe care s-au depus mizerie, suferință și ratare. Toate acestea s-au topit într-un joc incandescent, cuceritor prin absența retorismului și prin puritatea vibrației. Distribuit în rolul fiului Leon, Dorin Andone fructifică ocazia ce i s-a ivit, dovedindu-și progresul profesional prin finețea fiecărei nuanțe, complexitatea de sensuri care acreditează ideea că personajul nu e doar un ins abject marcat de semnele viciului și imoralității, ci are și o ciudată dorință de cunoaștere, cu ajutorul mijloacelor oculte reprezentate de drog și alcool, a lumii aflate dincolo de granița cotidianului. Viorica Mischilea, Maria Seleș, Ion Marian, Petre Băcioiu, Irina Wintze, Vasilica Stamatina i-au secundat pe protagoniști în limitele unei corectitudini profesionale nedezmințite, dar și fără prea mari surprize. Se remarcă, într-un rol episodic, foarte tânărul Ioan Isaiu. Spectacolul, cu defectele și calitățile sale, prilejuiește și debutul câtorva absolvenți proveniți de la diverse școli de teatru. E vorba de Frederik Slavici (ciudat și discutabil felul în care regizoarea a conceput apariția personajului), Mihai Comănici, Carmen Culcer, Ruslan Bîrlea. Rolurile ce le-au fost încredințate sunt de mică dimensiune, iar din felul expeditiv în care au fost rezolvate mi-e imposibil să spun că așa fi intuit calitățile interpreților. Sper ca premierele viitoare să le dea șansa de a și le pune în evidență. După cum sper ca după acest spectacol Anca Bradu-Panazan să încerce și alt gen de expresie teatrală, care să-i dovedească posibilitățile de înnoire profesională. Continuând pe aceeași cale există riscul ca stilul să devină manieră.

■ **MIRCEA MORARIU**



**Damian Crășmaru în Paracliserul de Marin Sorescu la TNB (regia: Felix Alexa)**